

Is Judaism A Religion Of Tolerance?¹

Contemporary Halakha
R' Shmuel Leshner

(1) ויקרא פרשת קדושים פרק יט

(יז) לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא:

(יח) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה':

(2) תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד ב

מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו? שנאמר: דהוכח תוכיח, הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו? תלמוד לומר: תוכיח, מכל מקום; יכול אפי' משתנים פניו? ת"ל: לא תשא עליו חטא. תניא, א"ר טרפון: (תמיהני) **תמהני אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה**, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך. אמר רבי אלעזר בן עזריה: **תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח**.

ואמר רבי יוחנן בן נורי: מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני רבן (שמעון ברבי) [גמליאל] וכל שכן שהוספתי בו אהבה, לקיים מה שנאמר: האל תוכח לך פן ישנאך הוכח להכם ויאהבך (3) רש"י שם

קיסם - כלומר עון קטן שבידך זה יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך הלכך אין יכולין להוכיח שכולן חוטאים:

(4) סידור הגר"א - כתר ראש - קמג

תוכחה - שלא לדבר קשות ודברים קשים אינן נשמעין רק יאמר בלשון רכה ואם אין טבעו בשום אופן לדבר **פטור הוא מלהוכיח**

(5) שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרח

סעיף ב

נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה, והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש, אין ממחין בידן כדי שלא תבוא לעשות בזדון.

הגה: וה"ה בכל דבר איסור אמרינן: **מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין; ודוקא שאינו מפורש בתורה**, אע"פ שהוא דאורייתא; אבל אם מפורש בתורה, מוחין בידן (ר"ן דביצה ורא"ש בשם העיטור). ואם יודע שאין דבריו נשמעין, לא יאמר ברבים להוכיחן, רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שיודע שלא ישמעו אליו; **אבל ביחיד חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו**. (ר"ן ס"פ הבע"י).

(6) ביאור הלכה סימן תרח

אבל אם מפורש בתורה וכו' - דבר זה הוא מדברי העיטור והעתיקו הרא"ש ור"ן וכ"כ הרשב"א והמאירי בחידושיהם על ביצה דף ל' ודע דלכאורה יש להקשות ע"ז מסוגיא דשבת דף נ"ה דשם עברו על דבר המפורש בתורה דכתיב הנאנחים והנאנקים על כל התועבות וגו' ואפ"ה משמע בגמרא דאם היה ברור שלא ישמעו לא היו נענשים אלא די"ל דזהו רק לענין עונש אבל לענין מ"ע דהוכחה מחויב בכל גווני וכן הוא באמת דעת הר"א ממיץ המובא בסמ"ג וסמ"ק והעתיקם המ"א. והסמ"ג בעצמו משמע שם דהוא סובר דהיכא שברור לו שלא יקבל אינו מחויב להוכיחו וכן משמע לכאורה מדברי התוספות שם בשבת דף נ"ה ד"ה אע"ג וכו' אלא דאפשר לדחות דענינא דריש גלותא לא הוי בדבר המפורש בתורה ולכן אם היה ברור לר' סימון שלא ישמעו לו לא היה מחויב להוכיחן אמנם מהגר"א מוכח דדעת התוספות להקל ברבים כדעת הסמ"ג. **ודע דמסתברא דמה שפסק הרמ"א דבדבר המפורש בתורה חייב למחות דוקא שהוא באקראי אבל אלו הפורקי עול לגמרי כגון מחלל שבת בפרהסיא או אוכל נבילות להכעיס כבר יצא מכלל עמיתך ואינו מחויב להוכיחו** וכן איתא בתנא דא"ר פי"ח הוכח תוכיח את עמיתך ועמיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ומצות אתה חייב להוכיח אותו **אבל לרשע שהוא שונאך אין אתה חייב להוכיח אותו** והעתיק זה הגר"א בקיצור באדרת אליהו ע"ש ולענין אוכל נבילות לתיאבון או מחלל שבת שלא בפרהסיא יש לעיין בדבר:

(7) ספר מצוות גדול עשין סימן ט

מצוה - ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) כללו של דבר דעלך סני לחברך לא תעביד כדאיתא במסכת שבת בפרק שני (לא,א). ובירושלמי דנדרים (פ"ט ה"ד) גרסינן מי שיושב ומחתך בשר והכה ידו בסכין וכי תחזור ידו ותכה ידו להנאם. ודוקא לרעך שהוא רעך בתורה ובמצות אבל אדם רשע ואינו מקבל תוכחה מצוה לשנאותו (פסחים קיג, ב)

¹ ע' ספר עבותות אהבה בענייני קירוב רחוקים בהלכה

שנאמר (משלי ח, יג) יראת ה' שנאת רע ואומר (תהילים קלט, כא) הלא משנאיך ה' אשנא וב(מ)תקוממיך אתקוטט, תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי (עי' יראים סי' רכד):

8) חפץ חיים - אהבת חסד מרגינתא טבא אות יז

להשתדל בטובת חבירו ולרדוף אחר השלום ולהזהר מלאו דלא תשנא ואף ברשע גמור יש איסור לדעת מהר"מ מלובלין לשנאותו כל זמן שלא הוכיחו ואין בדור הזה מי שיודע להוכיח שמא אם היה לו מוכיח היה מקבל וטבעו הרע גרם לו כמ"ש ואל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו וכמ"ש שאסור לקלקלו [נ"ל שצ"ל וכ"ש שאסור לקלול] רק יבקש רחמים עליושיעזרהו ה' על תשובה שלמה ולא יכנה שם לחבירו ולא יקראהו בכינוי שכינהו אחרים:

9) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כו עמוד א-ב

תני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן: העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה - לא מעלין ולא מורדין, אבל המינין והמסורות והמומרים - היו מורדין ולא מעלין.

10) חזון איש - יורה דעה סימן ב סס"ק טז

ונראה דאין דין מורדין אלא בזמן שהשגחתו יתברך גלוי' כמו בזמן שהיו נסים מצוין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית הנראית לעין הכל, והכופרין אז הוא בנליזות מיוחדות בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ביעור רשעים גדרו של עולם שהכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורענויות לעולם ומביא דבר וחרב ורעב בעולם, אבל בזמן ההלעם שנכרתה האמונה מן דלת העם אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה שיהי' בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכל עצמנו לתקן אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת.

11) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיג עמוד ב

שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן, המדבר אחד בפה ואחד בלב, והיודע עדות בחבירו ואינו מעיד לו, והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי

...אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב: מותר לשנאתו. שנאמר בכי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו מאי שונא? אילימא שונא נכרי - והא תניא: שונא שאמרו - שונא ישראל, ולא שונא נכרי. אלא פשיטא - שונא ישראל. ומי שריא למסניה? והכתיב גלא תשנא את אחיך בלבבך - אלא: דאיכא סהדי דעביד איסורא - כולי עלמא נמי מיסני סני ליה, מאי שנא האי? אלא לאו כי האי גוונא, דחזיא ביה איהו דבר ערוה.

רב נחמן בר יצחק אמר: מצוה לשנאתו, שנאמר דיראת ה' שנאת רע. אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מהו למימרא ליה לרביה למשנייה? אמר ליה: אי ידע דמהימן לרביה כבי תרי - לימא ליה, ואי לא - לא לימא ליה.

12) תוספות מסכת פסחים דף קיג עמוד ב

שראה בו דבר ערוה - ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופף את יצרו והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונאו גם חבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר.

13) ספר תניא חלק א פרק לב

אבל מי שאינו חברו ואינו מקורב אצלו, הנה על זה אמר הלל הזקן: (משנה אבות א): "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום וכו', אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". לומר, שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם "בריות" בעלמא, צריך למושכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'; והן לא, לא הפסיד שכר מצוות אהבת רעים. וגם המקורבים אליו, והוכיחם ולא שבו מעוונותיהם, שמצוה לשנאתם, מצווה לאוהבם גם כן, ושתיהן הן אמת: שנאה - מצד הרע שבהם, ואהבה - מצד בחינת הטוב הגנוז שבהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית.